

บทที่ 1

บทนำ

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงเป็นกวีเอกของไทย งานพระนิพนธ์ของพระองค์ มีทั้ง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย และความเรียง แต่ละประเภทมีลักษณะยอดเยี่ยม นักเรียนในสมัยปัจจุบันนี้ ได้ศึกษาพระนิพนธ์บางเรื่อง ในชั้นมัธยมศึกษามาแล้ว เช่น ลิลิตตะเลงพ่าย ส่วนพระนิพนธ์อื่น เช่น ปฐมสมโพธิกถา และสมุทรโฆษคำฉันท์ ก็เป็นหนังสือเรียนของชั้นอุดมศึกษา

งานเขียนเล่มนี้ จะเป็นการศึกษาเฉพาะพระนิพนธ์ประเภทฉันท์อย่างเดียว โดยเหตุที่คำประพันธ์ประเภทนี้ ประกอบขึ้นด้วยคำลหุ ครุ อันเป็นปัญหาที่เข้าใจยากของนักเรียนไทย โดยทั่วไปข้อหนึ่ง การแต่งฉันท์มีกำหนดคำลหุ ครุ อย่างไร เป็นข้อที่ควรศึกษา เพราะตามที่ปรากฏในหนังสือตำราไวยากรณ์ของไทย ก็กำหนดลักษณะคำลหุ ครุ เช่น เกี่ยวกันกับหลักเกณฑ์ทางภาษามาลี คือ คำที่ผสมสระเสียงสั้น ไม่มีตัวสะกด รวมทั้งคำ ก็ บ เป็นคำลหุ นอกนั้นเป็นคำครุทั้งสิ้น ส่วนคำที่ประกอบด้วยสระ -ำ เป็นไค้ทั้งลหุ และครุ

ผู้อ่านหนังสือลหุ ครุ ตามเกณฑ์ภาษามาลีย่อมมองเห็นว่า กวีไทยสมัยก่อน แต่งฉันท์ผิดแบบแผน เพราะใช้ลหุผิด พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า ฯ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน แต่เมื่อได้ศึกษาลักษณะของคำประพันธ์ประเภทฉันท์ของไทยแล้ว จึงพบว่า กวีไทยกำหนดคำลหุ ครุ ตามลักษณะของภาษาไทย แท้ที่จริงลหุและครุก็มีอยู่ในภาษา เพียงแต่ว่าผู้พูดและผู้ใช้ภาษาไทย มิได้เข้าใจธรรมชาติของภาษาของตนเอง ดังเช่นที่กวีมีความรู้สึกและเข้าใจได้

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า ฯ ทรงถือกำหนดคำลหุ ครุ ทั้งตามแบบภาษามาลีและแบบไทย ในพระนิพนธ์ตำราฉันท์วรรคผลุดิ และมาตราผลุดิ ทรงใช้กำหนดคำลหุ ครุ แบบภาษามาลี เช่นเดียวกับจินตคามณี ในฉันทพระนิพนธ์เรื่องอื่น ๆ นั้น มีทรงกำหนดคำลหุ ครุ ตามแบบภาษามาลี

อนึ่ง ฉันทแต่ละแบบมีจังหวะ ลหุ ครุ ที่ประกอบเป็นลำน่าแตกต่างกัน แล้วแต่ตำแหน่งของคำลหุ ครุ เป็นสำคัญ บางฉันทให้จังหวะราบเรียบ บางฉันทให้ความกระชั้นของเสียง ทำให้รู้สึกตื่นเต้น การอ่านออกเสียงจะทำให้รู้สึกถนัด ทั้งความไพเราะของเสียงสัมผัสและลำน่าได้ดีกว่าใช้ตาอ่าน ซึ่งอาจกำหนดความไพเราะได้เพียงในใจเท่านั้น

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งจะแสดงให้เห็นความสำคัญของเสียงในคำประพันธ์ อาศัยการรวบรวมข้อเท็จจริงจากคำบรรยาย และข้อเขียนของนักปราชญ์ และผู้รู้หลายท่านมาเป็นหลัก และวิชาเฉพาะบางวิชา เช่น เรื่องเสียง อลังการ เรื่องความหมาย ตามแบบแผน

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยนี้ ก็คือ แนะนำการศึกษาวรรณคดีในคำที่ถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์ ต่อครู และนักเรียนวรรณคดีต่อไปด้วย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย